

ÇUKUROVADA

MEMLEKET

On beş günde bir çıkar

Yıl : 2

Sayı 13-26

15 Nisan 1930

İthalattan ibret

Dağlar

(şiir)

Atalar sözü

Maziile Adana

Yükseklerden engine

(şiir)

İktisat Vekiline ziyafet

İ. Habip

Taha Ay

Kerim Özdemir

Sevük Tekin

Taha Ay

* *

Gençlik Sütunu

Bedii müessesese

Bayram

(şiir)

Bir dağ başında

(şiir)

Serviler

(şiir)

Ali Kemâl

Can Nurettin

M. Kemalettin

Yaşar Zeki

Fiati 10 kuruştur .

« İKTİSADİ KONFERANS » TAN

— 3 —

İthalâtтан ibret

Asıl gaye :

Umumî harpte yarı dünya ile beraber çöktüğümüz zaman bütün vatan bir mezar gibi açılmış , bütün tarihimiz bir fesane gibi kapanmıştı . Ölümü bir hava gibi teneffüs ediyorduk . Bu şerait altında ihtilâl yaptık , bu kıyamımıza bütün cihan delilik dedi , lâkin muvaffak olduk . Bu , dahili bir zaferdi .

Harîçten gelen ihtilâl kuvvetleri bütün ülkemi-i esaretten ve ateşten bir çemberle çevirmişti , onlara hücum ettik , çemberi parçaladık . Bu , harici zaferdi .

Saltanat gibi , hilâfet gibi , medrese gibi maziye bağlı bütün müesseseleri , zelzeleye tutulmuş eski binalar gibi yıktık . Bu , tecceddüdün zaferiydi ..

Bir hamlede bütün kanunları attık . Adliyenin zaferini kazandık . Bir hamlede fesi

attık , zihniyetin zaferini kazandık , bir hamlede bin senelik harflerimizi attık , irfanın zaferini kazandık .

Fakat hep beş altı senelik bir zaman içine sığışan bütün bu zaferler ne içindi ? Asıl gaye iktisaden itilâ idi . Bu milletin mes'ut ve müreffeh olması idi . Bütün o zaferlerden o emeklerden , o akan kanlardan maksat asıl o hedefe varmak içindi . Biz o harikaları tekrar ölmek için yapmadık . Halbuki iktisadi itilâyı temin edememek tekrar ölmek , tekrar esir olmak demektir . Biz ebediyyen yaşamak , artık ebediyyen hür ve kudretli olmak içindir ki o yapılmayacak işleri yaptık .

Lort Kurzon ve iktisadımız:

İktisadi zafer bizim nasıl gayemizse düşmanlarımızın da gayesi idi . Biz nasıl iktisatla kurtulacağımızı biliyorsak onlar da ancak iktisatla mağlûp

edilebileceğimizi biliyorlardı . İktisadî zafer bizim asıl gayemiz , iktisadî inhizamımız da onların son ümidi idi .

Bunu apaçık Lort Kürzonun ağzından dinledik . İsmet paşa Lozanda , kapitolasyonları kaldırmak için , mütemedi dalgalara göğüs geren granit bir kaya gibi çarpışırken o müteveffa ve mağrur İngiliz hariciye nazarı düşmanlarımızın son ümidine tercüman olarak haykırmıştı :

« İktisadî zaruretten sonra bize gelip gene avuç açacaksınız , ve biz de o zaman şimdi size verdiklerimizi fazlasile geri alacağız . »

İstismarcı Avrupanın iktisadiyat karşısındaki siyasetini iyi bilelim : Avrupa bizim tamamen dirilmemizi istemez , çünkü elinden sağlamak bir müşteri kaçmasın diye . Avrupa aynı zamanda bizim tamamen ölmemizi de istemez , kendi mamulâtını sürececek bir müşteri kalalım diye . Bu hal ne ölüş , ne yaşayış , bu sürünüştür .

Paramızın düşmesindeki sebepler :

Lozan sulhundan beri inkılâbımız dalga dalga heybetleşen dağlar gibi , saf ha saf ha azametleşti . Her saf hası bir millete şeref olan bu inkılâp silsilesile en şerefli bir millet halinde yükseldik . Yaptığımız şeylere « mantık » şaşırdı , « muhal » diz çöktü . Fakat

gene hepimizde bir ıstırap var . Her sene tedricen inen paramızın son zamanlarda birdenbire fazla bir sukut göstermesi bütün vatan havasını ıstırapla çalkaladı . Bu sukutun sebeplerini İsmet paşa meşhur iktisat nutkunda altı noktaya topladı . Bu altı sebebin üçü eski , üçü yenidir . Eski üç sebep paramızın her sene tedricen inmesine amildi . Yeni üç sebep te son anı sukutun saiki oldu . Eski üç sebep şunlardı :

1 — Sulhtan sonra herkes ihtiyaçlarını birden tatmin mecburiyetinde kaldı . Milli mücadele devrinde mahsur ve mahrum yaşamamanın biriktirdiği ihtiyaçlar sulhtan sonra ithalâtı hummalı surette kabbarttı .

2 — Üstüste kurak ve kısır giden seneler istihsal kudretimizin inkişafına mani oldu .

3 — İktisadiyata karşı umumî vukufsuzluğumuz girift iktisat kanunlarına uyarak tedbirler almamıza hakkile imkân bırakmadı .

Yeni üç sebep te şunlardı :

1 — Harici borçların tediyesi için bütçemize mühim tahsisat koymuştuk .

2 — Yeni gümrük tarifesi nin tatbikinden evvel tüccarlarımız fazla mal iddihar ettiller .

3 — Paramızı düşürmek için düşmanların zehirli propagandası ruhlarda panik yaptı .

Eğer bu panik bütün millete sirayet ediverseydi , eğer herkes milli parasını ecnebî parasına tebdile kalkaydı , paramız başaşağı büsbütün yuvarlanacak , bütün millî servet uçacak , bütün millet iflâs etmiş bir vaziyete düşecekti : Tehlike Sakarya harbini kaybetmek ihtimalinden daha vahim ve daha çok muazzamdı .

Ithalât acibeleri :

Bu iktisadî sukut en çok ithalâtın fazlalığından geliyordu . Avrupaya yalnız mensucat için her sene 70 milyon lira veriyorduk . Gûya vatanımız ormanla dolu , ve gûya odun ve kömür çıkaran bir milletiz . Halbuki hariçten her sene mahrukat için 2 milyon liralık ithalât yapıyoruz . İnşaat yapalım , memleketlerimizi imar edelim diyoruz , halbuki yapacağımız binaların toprağını bile Avrupadan satın alıyoruz . Daha garibi gûya dünyanın en güzel incir ihraç eden bir milletiyez , lâkin ne acı , istatistikler gösterdi ki memleketimize her sene yarım milyon lira incir giriyormuş . Anadolunun istikbalini en çok çobanlıkta görenler var . Aramızın vüs'atı , mer'alarımızın kesreti sayesinde hayvanat serveti bu milletin en mühim bir refah menbaı olur diyorlardık . Halbuki ihraç ettiğimiz 5 milyon liralık hayvanata mukabil yarım milyon liralık

ta hayvan ithal edermişiz ! İsmet paşanın nutkundan acı bir hakikat daha öğrendik ki şu kahve yok mu? Gelişigüzel yekdiğerimize ismarladığımız, hani şu « bir kara kahvenin kırk yıl hatırı var » diye birbirimize ikram ettiğimiz kahve yok mu, meğer bu basit keyf yüzünden her sene harice 5 milyon liramız uçuyormuş !

Kahvenin menkibesi :

Kâtip Çelebinin " Miza-nüihak " ta anlattığına göre kahve bize Kanurî devrinde gelmiş . Koca Sinan Paşa Yemeni fethettikten sonra, bundan 400 sene evvel gemilerle Yemenden İstanbula gelmiş . Meşhur ulemadan İbnissuut kahve aleyhinde müthiş bir fetva veriyor , o kadar ki kahve getiren gemilerin garkı bile şer'an ca'izmiş , Bu fetva üzerine derhal gemiler deliniyor , ve hepsi kahve hamulelerile birlikte gark ediliyor!

Bütün bunlara rağmen kahve sür'atle taammüm ediliyor . Bu sefer de ulemadan Bo-tan zade , kahvenin mübah olduğuna dair manzum bir fetva çıkarıyor . Artık her sokak başında bir kahvehane açılmıştır , ha'k işinden gücünden kalıp bu kahvehanelere doluyor .

Bu hal karşısında kalemin fetva ile yapamadığını Padişah kılıcı ile halle kalkıyor . Dördüncü Murat kahve içenleri idama başlamıştır . Bu kanlı

ŞİİR :

Dağlar...

*On altısına giren bir kız kâkülü dağlar .
 Ama gibi kalbine gözû gömülü dağlar .
 Her gece dudakları uzanır birbirine ,
 Her gece mehtap iner saçının tellerine .
 On altısına giren bir kız kâkülü dağlar . . .*

*Ellerin rüzgârları düzeltir saçlarını ,
 Birer sarhoş haline sokar ağaçlarını . .
 Başı ve ayakları yere gömülü dağlar .
 Omuz omuz vermiş boynu bükülü dağlar ,
 Basar bağına basar dünyanın açlarını . ! .*

Taha Ay

tedbirler de para otmeyince devlet sonraları kahveden hazine namına kâr etmeyi düşünüyor . Tarihi Cevdetin anlattığına göre bir " kahve nizamı " çıkarılıyor , okka başına altı akça resim alınıyor .

Ne yapalım en şiddetli fetvalarını , en kanlı idamların önüne geçemediği bu 400 senelik keyf yû. ün len işte her sene milli servet 5 milyon lira zarar ediyor !

İktisadî açığımız :

İşte böyle kahve için 5 milyon , çay için 2 milyon , mensucat için 70 milyon , inşaat için ondan daha fazla , ayaklarda 15 liralık ipekli çorap , sırtlarımızda 500 liralık kürkler , altlarımızda 10

bin liralık otomobiller . . . Bu gidiş nereye varır ? Bu gidiş şuraya varır ki - İktisadî müvazenemiz her sene 50 milyon liradan fazla açık verir , her sene bu açığı varis - Açık - tan iflâsa gidiştir !

Hepimize bakınız , üstü - müzdeki kostüm , içimizdeki çamaşır , başımızdaki şapka , ayağımızdaki askarın . . . Hepsi haricen güllü , toğumuzun üzerimizde yerli malî olarak ancak gövdelerimizin derisi vardır . Bir millet efradının yerli malî olarak yalnız vücudundaki deriye malî olması , bu , çok geçmeden o milletin bir deri , bir kemik olması demektir !

Türk milletini bir deri bir kemik halinde görmek : O can-

Atalar Sözü

— 2 —

— Geçen nushadan mabait —

Ağlanın Mevlana bir gün gül-
dürür .

Ağız kapananın kesesi ağır .

Aşından barın yakın ; kar-
dostun karın yakın .

Akılsız başına keten mi sara-
yım ?

Azırı ne yel götürür, ne sel .

Yğurtuna suya girsem , balta
kesmez huz olur .

Akıllıktan üstünleşe kadar .

Akıllı yağta değil baştadır .

Akıllı var yakın var .

Akıllı dostun , akılsız dost -
tanı eysidir .

Akıllı adam kendini meietmez

İlceceğe mazzerasını tahay-
yülle alkındik . Bazen şer-
hacdon hayır doğarmış . Para-
mazın sukutu gibi büyük bir
serden de bizim ikisadlı işi-
bahımız gibi muazzam bir
hayır doğdu . İnsanin adetu
o şerre dua edeceği geliyor ,
mademki bize bu hayrı gös-
terdi !

İsmail Habip

Akıllı yigitin sermayesidir .

§

Akıllı gelmiyen başa gelir .

§

Akılları mezada vemişler ,
gene herkes kendi aklını almış .

§

Akıllı var ya avlağısı yok .
(Avlağı = Çaldan örülmüş
duvar ; çit)

§

Akılsız başın derdini ayak
çeker .

§

Akıllı ayrıntı ite dökerler , kara
biberi ete dökerler .

§

Akıllı köpeğin Pamuk satıcısına
zararı var .

§

Akakça kara gün içindir .

§

Akıllı ak olanın bakma yü-
zünün karasına .

§

Akıllı koynunu gören içi dolu
yağ sağır .

§

Akıllı kan damarda durmaz .

§

Akıllı su pis tutmaz .

§

Akıllı suya inanma , el oğluna
dayanma .

§

Allahtan gelene karşı durul-
maz .

Allahın bildiğini kulundan ne saklamalı .

§

Allahın ondurmadığını Pey - ganber sopa ile kovar .

§

Allah kimseyi hakimsiz he - kimsiz yerde bırakmasın .

§

Allah kulunun göreceği kadar verir .

§

Allahın dost dediği etsin , düşman dediği etmesin .

§

Allah yarattığı kulun rızkını verir .

§

allah herkesin gönlüne göre verir .

§

allah kardeşi kardeş, kesesini ayrı yaratmış .

§

allah gümüş kapıyı kaparsa altın kapıyı açar .

§

allah dokuzda verdiğini se - kizde almaz .

§

allah uçamıyan kuşa alçacak dal verir .

§

alnım ak yüzüm pak .

§

alçacak eşek , semeri gevşek .

§

alçak eşeğe kim olsa biner .

§

alırken akış , verirken yokuş .

al orusbunun kızını, alma kızının kızını , izler nenesin izini .

§

alma sarıyı , satma sarıyı ineğinde doğarsa ne çare .

§

alnımın aklığı , ağzımın pek - liği .

§

altın bıçak eli kesmez .

§

altın aldın pul oldu kız aldın dul oldu .

§

altın ateşte insan mihnette tecrübe olunur .

§

altın tasta su içip , içim kan ağladıktan sonra neye yarar .

§

altın anahtar kale kapularını açar .

§

altını sarrafa mücevheri ku - vumcuya sor .

§

alçak yere yatma sel alır , yüksek yere yatma yel alır .

§

almazsın satmazsın pazarda ne işin var ?

§

alacak ile verecek ödenmez .

§

Âlim olmak istersen durma yaz , Cahil olmak istersen durma kaz .

- Sonu var -

Toplayan

Kerim Özdemir

cenubi Anadolu tarihinden yapraklar:

1

mazide adana

20

mısırlı istilâsı

— 7 —

Mısırlıların Adanadaki eserleri ve yaptıkları

Sekiz dokuz senelik Mısırlı işgalinden Adanada kalan eserlerin biri ve en mühimmi Mersinin tesisidir . Adananın denizden mahreç bir iskeleye şiddetle ihtiyacı vardı, ve bu iskele de şimdi Mersinin şarkında bulunan Kazanlı köyü idi . İbrahim Paşa , bu havaliyi istilâ edince Mersinin mevkiini daha müsait buldu. Oraya bir kasaba yaparak , hanlar, depolar bina ettirdi . O havali Mersin ağaçlarıyla bezenmiş olduğu için adı da kendiliğinden Mersin oldu . (1)

Mersinin, tesisinde İbrahim Paşa tabii yalnız Adananın bir iskelesi olsun diye düşünmedi . Ona bundan daha ziyade Suriye ve Mısır ile bu havalinin denizden muvasalası lâzımdı . Kütahyeye kadar ilerleyen Mısır ordusu levazım ve ihtiyacatını yalnız kara tarikile temin edemezdi . Orada yaptırdığı binalardan biri hâlâ durmaktadır . Denize yakın , şimdi içinde bir çok yazıhane-

ler yerleşen kârgir han, rivayete göre , Mersinin ilk binası imiş . (2)

İbrahim paşa Mersini tesisle beraber orayı sekencesiz bırakmazdı . Mısırdan ve Suriyeden köme köme Nuseyriler getirdi . Yerlilerin « Fellah » kendilerinin Arap dedikleri bu cemaatin şimdi nüfusları otuz kırk bin tahmin edilmektedir . Bunlar ya deniz kıyılarında , ya Tarsus , Seyhan , Ceyhan nehirlerinin sahillerinde mekân tuttular . Bu vaziyetlerle el'an Suriye ve Mısırla doğrudan deniz irtibatını muhafaza etmektedirler . (3)

Bu teazzide ince ve askeri bir tabiye var . Bu belki de sonraları gayri şuuri bir yerleşiş idi , fakat ilk nüvenin İbrahim Paşa tarafından kurulduğu muhakkaktır . Bu epeyce geniş mıkyastaki iskân siyaseti İbrahim Paşanın bu havaliye hiç te çekilmek niyetile gelmediğini gösteriyor . Fakat ne çare vukuatın icba-

rile o cemaati getiren geri gitti amma getirilen bize kaldı ! [*]

Mısırlıların Adanada yaptıkları müsbet ve mühim işlerden biri de Seyhan nehri mecrasının tebdil ve islâhıdır . O zaman Seyhan yalnız şimdiki mecrasından akıyormuş . Bir kol ile Adanayı kucaklıyarak şehri bir ada halinde bırakıyormuş . Fakat bu vaziyet bataklıklar tevlit ettiğinden havayı vahimlendiriyor . Halbuki bilhassa ilk istilâ devirlerinde Adana karargâhtı . Burada hemen daima 30 bin kadar asker bulunuyordu . Seyhan yüzünden şehir havasının vehameti askerin sıhhatı , binenaleyh Mısır ordusunun kuvveti noktai nazarından da muzırdı .

O zaman Adanada Hamza efendi isminde bir müftü varmış . Zeki imiş . Hâlî vakti de yerinde bir zat olacak ki Seyhan kıyısındaki bahçesinde İbrahim paşaya bir ziyafet vermiş . Şohbet arasında lâf

[*] Gerek istilâ hatıraları , gerek dinî akidelerin ilcaatıle yerli halkın Nuseyriilere âykırı bakışları olmuştu . Nufusları kırk bin tahmin edilen Nuseyriilerin vaziyeti bu havalinin mühim meselelerindendir . Bunu açık konuşmak zamanı çoktan gelmiştir . Bazı hakikatları saklamak deva değil hatadır . Mecmuamız ileride , bu mühim mesleyi , bitaraf ve ilmî bir nazarla tetkik eden bir makale silsilesi neşredecektir .

— Tahrir heyeti —

Seyhan mecrasının tashihine intikal etmiş . Müftü efendi bunun faidelerini anlatmış . Paşa da bu işi yapacağına söz vermiş . Adanadaki kumandanı Menelekli Ahmet paşaya emrediyor : - Yakında Halebe gidiyorum , karargâhtan otuz bin askerle mecrayı tashih ettir , avdetimde Adanayı adalıktan kurtulmuş göreyim . Hakikaten avdetinde öyle görmüş . (4)

İbrahim paşanın müsbet diğer bir hizmeti de Adana ziraatı hakkındadır . Bura ziraatının eskidenberi en hayatî bir işi amele meselesidir . İbrahim paşa işte bunların teşkilâtını tanzim eylemiş . Ameleye soluk verme saatlerini çoğaltmış . Onların alacaklarını bir usule raptetmiş . Hâlâ Mısırlı paşanın yaptığı teşkilât devam etmektedir . Geçen yaz meb'us Zamir beyin çif tliğini gezerken garip bir hadiseye şahit oldum . Akşam çökünce amele işi bıraktı . Hepsini bir araya toplandı . İçlerinden ele başı ellerini kaldırarak şu duayı okudu :

— Akşama hürmet , sabaha niyet , kolumuza kuvvet , kitemize bereket , ağımuza devlet , İbrahim paşaya rahmet ! (5)

Sekiz dokuz sene gelip Adanayı işgal etmiş , çekilirken memleketi yağma eylemiş , bir çok hunharlıklar yapmış

olan , ve çekileli bir asra varan İbrahim paşaya, ameleler için yaptığı küçük bir eyilik yüzünden , her pamuk mevsiminde , kırk elli bin amele , Çukurova tarlalarında akşamları ellerini göğe kaldırarak yüz senedir dua edip duruyor: yok , canım bu millet nankör değildir, düşmanından gördüğü naciz bir eyiliği bile bak unutmuyor !

İbrahim paşanın Adanada kalan eserleri , şimdiye kadar saydıklarımız gibi hep müsbet değil . Onların ricatı Seyhan köprüsünün tahribine vesile oldu . Adananın candamarı, akan Seyhan değil duran o köprüdür . Seyhan şimdilik feyz yerine bir mania , köprü ise maniaları kaldıran bir vusluttur . Akan nehir zahiren bir damar , duran köprü ise Çukurovanın bütün mahsulâtını geçiren hakiki damardır'. Mısırlılar işte bu damarı çatlattı !

Köprünün şehir tarafında kale gibi bir bina vardı . Köprüyü muhafaza için yaptırılmıştı . Metin , kârgir , koca taşlardan yapılmış bir bina . İçinde barut mahzeni vardı . Mısır ordusu çekilirken bu mahzeni ateşledi . Çok büyük bir taş bir minare boyu kalkarak köprünün üzerine düşer , ve düşdüğü yeri yıkar . Köprüdeki şimdiki dar yer işte o hadisenin neticesi imiş . Yıkılan kısım eski haline geti-

recek şekilde tamir edeceklere yıkılan yerden itibaren bir korkuluk yapıvermişler .
(6)

Üç yüz metro kadar uzunluğundaki köprünün on metro kadar o dar yeri yalnız mevzû bir zedelenme gibi kalmıyor , o on metroluk darlık çok kerre geri kalan 290 metroluk genişliği de daraltıyor . Adanaya yevmiye üç dört bin manda arabasının girip çıktığı faaliyet zamanlarında an geliyor ki otomobilinle, o dar yerden manda arabaları geçsin diye beklemek yüzünden, o köprüyü bir saatte bile geçemiyorsun . [**]

Mısırlı ricalin zararı yalnız Seyhan köprüsüne munhasır kalaydı, ne ise , fakat o çekiş bütün Adananın da soyuluşu oldu. İbrahim paşanın Adanadaki kumandanı Ahmet paşa

(**) Bu tarihi , abidevi , aynı zamanda Adananın Çukurovaya yegâne ittisal vasıtası olan köprünün bir asırdır o nakiseden kurtulmaması Belediye ile Nafia arasındaki bir ihtilâftan çıkıyormuş . Belediye orayı yaptırmak istemiş , Nafia kendine ait olduğunu söylemiş, yapmak isteyen Belediye Nafia müsaade etmiyor diye yapmıyor , köprüyü mal edinen Nafia , tahsisat yok diye yapmıyor . amma ayıptır, paramız yoksa bırakalım da parası olan yapsın . Cumhuriyetimiz olsun artık taallüle müsaade etmemeli .

barut mahzeni berhava edilecek diye münadiler çıkartır . Kimsenin hayatına zarar gelmemek için herkesin şehirden çıkması emredilir . Bütü şehir bomboş kalır . (7)

Vakıa infilâk dolayısıyla kimsenin hayatına zarar gelmez ; fakat şehir halkı avdet edince görür ki bütün evler bomboştur !

İbrahim paşanın geçen makalede nasıl bir adam olduğunu anlatmıştık . Mısırlıların istilâ fashına nihayet verirken onun bir iki nüktesinden de bahsedelim . Maraşta iken camii kebir e gitmiş , halk kıyam eder . Paşa itiraz ile : «burası allahın evidir , herkes müsaavidir » deyüp arka taraflarda bir yere oturrur . Müezzinin sesi de gayet berbattır . Paşa yanındakilere demiş ki : « Sultan Mahmut beni çıkarmak için ordular göndereceğine , böyle beş on müezzin gönder sin , kendiliğimden çıkar giderim ! » (8)

Diğer bir nüktesi daha manidar . Malûmya eskiden Hıristiyanlar ata binemezlerdi . Müslümanlardan yüksek görünmesinler diye ! Mehmet Ali paşa Avrupalılara hürme-

ten müslim olmıyanlara da ata binmek müsaadesini vermişti . İbrahim paşa da Suriye , ve Kilikyada , istilâ ettiği yerlerde aynı müsaadeyi verip duruyor . Bu iş şamda güce gitmiş olmalı ki Şam müslümanları paşaya bir heyet göndererek şikâyet etmişler . Paşa da onlara demiş ki :

— Peki onlar ata biniyorsa siz deveye binin , onlardan gene yüksek kalırsınız ! (9)

Ey İbrahim paşa o sekiz dokuz senelik kanlı harplerinden , iki yüz bin kişinin ufulünden kala kala , işte böyle bir iki nükten bakiye kaldı !

—Dördüncü faslın sonu —

Sevük Tekin

Mehazlar :

- (1) Langluva , Kilikyada seyahat
- (2) Hususî notlardan
- (3) Mühim bir zatın lâyihasından
- (4) Yusuf İzzet , Eski Adanaya bir nazar
- (5) Hususî uotlar
- (6) , (7) Yusuf İzzet , Eski Adanaya bir nazar
- (8) Besim Atalay , Maraş tarih ve coğrafyası
- (9) Rıza Nur , Türk tarihi , C—10

" Toros demetleri ,, nden :

Yükseklerden engine

Yükseklere çıktıkça genişler içlerimiz ,
 Bölgenizin üstünden laşar sevinçlerimiz . . .
 Mademki yükseklerde , yükseklerde yeriniz
 Alnunuzun üstünden gaybolacak çizkiler . . .

Enginde çobanların seyredin evlerini.
 Bir köylü kız dilinden dinleyin kederini ,
 İçirir de süt diye yavrusuna terini ,
 Memleketin bağrına göğsünden fırlatır Er . . .

Onların güneşten de kızıldır yanakları . . .
 Çarıkların içinden gözükür ayakları ,
 Onlara keder vermez saçlarının akları ,
 Gözlerinden akamı kızgın rüzgârlar siler . . .

Onların aşkları da benzemez bizimkine :
 Hislerini gömerler içli emellerine . .
 Akşam dağa çıkar da haykırırlar engine . . .
 Bunları salmamakçin yola yatar serviler

..

Ben de onlar içinde kazandım bu hayatı . .
 Bende bir dağ başından şâha kaldırdım atı .
 Buraya çıkanların gönlünde olmaz batı :
 Burda ebediyete kavuşurlar faniler ! . .

Taha Ay

Bürücek : ²⁹/₃₀ - 7 - 929

Iktisat Vekilimiz şerefine

Muallimler birliğinde 200 kişilik çay ziyafeti

Iktisat Vekilimiz Şakir Bey Efendi Nisanın 3 üncü perşembe gününden 16 uncu perşembe gününe kadar Adana ve havalisinde bir hıfzıhalk bir tefkik seyahati yaptı. Vekil Bey Efendi şerefine nisanın dokuzuncu çarşamba günü saat on yedide Muallimler birliğinde dahi 200 kişilik bir çay ziyafet verilmiş.

Ziyarete memleketin bütün tanınmış simaları, banka müdürleri, fabrikatörler, ticaret ve ziraat odaları reisi ve idare azaları ile bütün cemiyetler mümessisleri davet olunmuştu. Vekil Bey Efendi beraberlerinde seyahat eden ziraat bankası müdürü umumisi Şukru Bey Efendi, İktisat Vekâleti Ticaret müdürü umumisi Naki, sanayi ve maden bankası müdürü Sadettin, ve diğer zevat bulunduğunda tam vaktında birliğe teşrif buyurdular.

Mebuslarımızdan burada bulunan Halk Fırkası müfettişi Hilmi Bey Efendi ile Adana mebusu Kadir, Urfa mebusu Ferit Celal Bey Efendiler, Valimiz Vehbi Bey Efendi, ve bütün erkân ve rüasayı memurun davete icabet etmişler, diğer davetliler ve muallimlerle salon tamamen dolmuştu.

Masalar gayet iyi hazır -

lanmış, münevver muallimlerimiz bu iki yüz kişilik çay ziyafetini zengin bir zarafetle tertip etmişlerdi.

Çaylar içildikten sonra Maarif Emiri İsmail Habip Bey bir hitabe okudu. Sıfırlarımdan müessesesizliği yüzünden hulûsa ve mealini bile nakletmeye imkan olmayan bu hitabelerinde Habip Bey vatanımızın en hayati meselesi olan İktisat inkilabını sözleriyle müvevve yapararak Vekil Beyi yatacaz bir İktisat Vekili olarak değil şimdi en mühim bir vazifede en büyük rolü almış ve her meslek için kondisince beyecanlı baktığı bir varlık olarak selâmladı.

Meşrutiyetten iki sene evvel Bursa idadisinin son sınıfında ve sınıf birincisi olarak zekâsı, müvâzâti gayreti vâzife pürverliği ile muallimlerin takdirini kazanan 352 numaralı Şakir Efendiyi, meziye ait bir hikâye anlatır gibi tasvir ettikten, onun mektepten sonraki hayatının başlıca safahatını anlattıktan sonra o zaman onun hakkında bu 352 Şakir Efendinin her deruhin ettiği vazifede muvaffak olacağını söyleyen muallimin kehanetini ve bu kehanetin daima hakikat çık-

(Gençler sütunu)

Bedii Müessesese

- Hocam Enver Beye -

Cemiyetin (bu güzel , bu cirkın) diyen bir bedii vidadı vardır . Bu vidadına tabi olan nefis san'atların mecmuu bedii müessiseyi teşkil eder . Bediiyat bir cemiyetin zevkinin ifadesi olmak itibarıyla ona diğer cemiyetler nazaran hususiyet kazanmıştır . " San'atkar cemiyetin hususiyetini tahteshuurunda toplar . Önümüze mel'ce addebileceğimiz bir cemiyet çizer . . . Fert güzelliği sever , hodkâmlığını unuttur , ruhunu temizler " artık ahlak onun için bir gaye olur . . .

" Güzelliği seven kendiliğinden hakikat ve hayra temayül eder . Zira hakikat ve hayırdan güzel bir şey yoktur . . . Edebiyat , Musiki , Raks İb . . . Bediiyatın zümreleridir .

Edebiyat bir cemiyetin lisanı , mesabesindedir . Denile-

tigini zikrederek ani bir sürprizle bu 352.yi İktisat Vekili olarak hazıruna taktimi dakikalara aktılandı .

Vekil Dey Efendi , Birlik Reisi Salim Beye muallimleri böyle toplu olarak görmekten , hakkında gösterilen bu samimi alâkadan dolayı çok hararetle teşekkürler ederek bütün muallimlere veda ettiler .

bilir ki " ferdî hayatın natikası lisan , toplu hayatın natikası ise edebiyattır . . . Fakat bir cemiyetin duyguları kelimelere sığmayacak bir vaziyette dir . Hamû bile " İnsan bazı kerre hatıra gelen bir hayali tanıyamaz ; okadar güzeldir , zihinde uçan bir fikre yetişemez ; okadar yüksektir ; kalbinde doğan bir hissi bulamaz . Okadar derindir , bu aczile bir teryat koparır , yahut pek karanlık bir şey söyler bunlar . . . sındırıyor . . . diyor . Öyle zannediyorum ki " bir teryat , yahut pek karanlık bir şey " artık musiki olmuştur .

Tipki bunun gibi cemiyatı edebiyatla ifade edemediği duygularını Musikiye bırakır . Tabiat nimüryan göklerde örtülü olduğunda zaman niye o kadar güzeldir ?

Muhayyelemiz temamladığı için değil mi ? İşte bunun gibi musikinin karanlık şiirliğini de artık muhayyeleler tamamlar , en'ası bir mâna alır , raks ise gözler için şiir yaratır .

Bediiyat iki kısımdır :

1 — Medeniyetin bediiyatı : Medeniyete dahil cemiyetlerin müşterek duygularını ifade eder .

2 — Harsın bediiyatı : İse yalnız bir cemiyetin hususi

B A Y R A M

*Bilmem hançî âleme açıyor bazen yelken
Sedef penceresinden hû-ünle bakan Güneş ,
İpekten saçlarını mahmur mahmur toplarken ...*

*Yelkenlerin seçmişler tül gibi aklarını . .
Selâma durmak için kartallar tutuyor eş ,
Ağaçlar uzatmışlar sivri muzraklarını . .*

*Kucak kucak saçılmış gökte kızıl lâleler ,
Sejir için yollara beyaz kuşlar doluyor ,
Ak Göklerde yanıyor kıpkızıl meş'aleler ,*

*Ta . . Semaya yolluyor deniz tatlı nağmeler ,
Kimden sorup öğrensek acep neler oluyor :
Ak ; Göklerde yanıyor kıpkızıl meş'aleler . . .*

Aman ! Eyi seyredin Gökte bayram oluyor ! . .

ADANA

M. Kemalettin

duygularını terennüm eder
Ve ferdi cemiyete bağlar .

Mesela medeniyetin cazbant
ve dansı bizi nihayet mest
eder . Halbuki harsın musî -
kisi meselâ istiklâl marşı
ayakta dinleyen binlerce
Türk gencini icabında bir tek
mekkureye sevkedebili. "Keza
medeniyetin san'at ile harsın
san'atı ayrı ayrı şeylerdir .
Mesela her gün seyrettigimiz
filimler bize nihayet güzelliği
sevdirir . Halbuki ayakta
seyrettigimiz Ankara postası
göksümüzü kabartır ; milliyet
duygumuz kuvvetlendirir ."
Hepimiz cemiyetimize bir kemal
vermek isteriz .

İçimizde bir mefkûre ateşi
yânar , esasen : " Mefkûre
insanların aradıkları kemal ve
saadetin bu âleminde tahakkuku-
nu arzu etmelerile husule gelir .
Mazide eski Türk bedii-

yatı harsın Bediiyatı idi .
Eski Türk Cemiyeti kelimelere
sıgdırmadığı duygularını asır-
larca kopuzlarının tellerine
bırakmıştı . Halbuki " farabî ,
nin te'sis ettiği Osmanlı mu -
sikisi ümmet bediiyatından idi .

Halk bundan bir şey anla-
maz ve kopuzlarla terennüm
edilmezdi .

Halbuki bu gün milliyet
duygusu uyanmaktadır . Bu
bağın kuvvetlenmesi için be-
diiyatımızın Türk ruhunu ifa-
de etmesi lazımdır .

İcabında " 13,5 ,, milyon-
luk Türk kütlesini bir mefkû-
reye sevkedecek kudreti daha
çok bediiyat te'min edecektir .

Lise Edebiyat şubesi

Ali Kemal

M'hazler :

Milliyet nazariyeleri , Türk-
cülüğün esasları , İnkilâbın
felsefesi ,

Bir Dağın Başından

Ölüm bile çıkamaz bu dağların başına ?
Her kaynağı zembenden daha tatlî daha ak .
Bırak beni yaşayım , yaşayım beni bırak ;
Bu dağlara çıkınca indim on beş yaşına !

Başımı bir çiçekten daha güzel süslüyor ;
Yüzümle okşadığım bulullar , işte bakın . . .
Sakın beni çekmeyin , çekmeyin beni sakın !
Bu yalçın dağ ebedî yükseklerde kal diyor

Ah !!! Ne şen ne kaygusuz sesler aksetti yardan . .
Bayırlardan akıyor coşkun sel gibi hayat .
Görmeyiniz bunları , siz görmeyiniz heyhat , . .
Yürük kızları işte su taşıyor punardan . .

Çekilin ki titretir sizi burda uçurum!
Sihirli bir sır taşır burada gezen canlar . .
Bakın işte başladı bir düyüne çobanlar .
Ben bu yardan oraya atlamak istiyordum ! ! . .

E. M. M. Son sınıf

Can Nurettin

itizar

Baş muharririmiz Habip Beyin Cebelibereket yilayetinde vaki on beş günlük devrü teftiş seyahatı yüzünden mecmuamız on beş günlük teahhurla çıkmıştır .

Mes'ul müdürü : İ. Habip

Serviler

*Gidiyorum bir yolda , gölgelenmiş her taraf
Kollarının altında uzayan servilerin ..
Siyah gözlük taşıyan bir insan gibi etraf ,
Kara kara bakıyor gelen geçen yolcuya . .*

*Serviler , gölgesiyle ufkumu karartandır .
Serviler , boşluklara dayanan bir kahraman ..
Serviler , karanlığın gözlerine balandır .
Serviler , haykırıyor sükût eden havaya . .*

*“ Servilerde kalp yoktur . . Deyenler yalan söyler ,
Gülüyor o baharda . . Ağlıyor o kışlarda . .
Servilerle güler de , . Serviyile ağlar köyler . .*

*Ben geçerken yollarda gülümsüyor serviler .
Serviler ! . . Serviler ! . . Siz . . Sakın gülmeyin bana
Gökteki boyunuzu yerlere devirirler ..*

Yaşar Zeki

Selânik Bankası

Rubu asırlık

Türk Anonim Şirketi

Merkezi : İstanbul

Şubeleri : Adana , Mersin , Samsun , İzmir , İstanbul , Galata
Selânik, Kavala

Tasarruf sandığı

Yüzde beş faiz verir

Kambiyo muamelâtı pek vasidir

Telgraf adresi : SALONIKBANK

Hilâl kırtasiye

mağazası

Saat kulesi dibinde

Bedri beyin kütüphanesi

Her nevi kırtasiye levazımı ile her çeşit kitabı
orada bulursunuz

İsmail Habip beyin

“ Teceddüt edebiyatı „ tarihile

Neler dediler ?

namındaki kitap orada satılır

Adana : Türk Sözü matbaasında tabedilmiştir